

PAUL
AUSTER

PAUL AUSTER:

New York -trilogia:

Lasikaupunki (1985, suom. 1988)

Aaveita (1986, suom. 1988)

Lukittu huone (1987, suom. 1989)

Kuun maisemissa (1989, suom. 1990)

Sattuman soittoa (1990, suom. 1992)

Leviatan (1992, suom. 1994)

Mr Vertigo (1994, suom. 1997)

Babelin perilliset: esseitä 1970–1979

(suom. Loki-kirjat 1998)

Timbuktu (1998, suom. 1999)

Illuusioiden kirja (2002, suom. 2002)

Yksinäisyyden äärellä (1982, suom. 2005)

Oraakkeliyö (2004, suom. 2006)

Sattumuksia Brooklynnissa (2005, suom. 2008)

Mies pimeässä ja Matkoja kirjoittajankammiossa

(2008 ja 2006, suom. 2009)

Näkymätön (2009, suom. 2010)

Sunset Park (2010, suom. 2011)

Talvipäiväkirja (2012, suom. 2012)

Tässä ja nyt. Kirjeitä ystävydestä (2013, suom. 2013)

Mielen maisemissa (2013, suom. 2014)

4 3 2 1 (2017, suom. 2017)

Baumgartner (2023, suom. 2024)

PAUL AUSTER

Baumgartner

Suomentanut

ARTO SCHRODERUS

TAMMI
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos *Baumgartner* ilmestyi Yhdysvalloissa 2023.

Copyright © 2023 by Paul Auster

Published by agreement with Carol Mann Agency, New York
and Licht & Burr Literary Agency, Copenhagen.

Katkelmia tästä teoksesta on aiemmin julkaistu
Harper's Magazinessa ja Literary Hubissa.

Suomenkielinen laitos © Tammi ja Arto Schroderus 2024

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Painettu Eu:ssa

ISBN 978-952-04-5728-0

1

Baumgartner istuu kirjoituspöydän ääressä toisen kerroksen huoneessa, jota hän sanoo milloin työhuoneeksi, milloin cogitorioksi, milloin loukoksi. Hänellä on kynä kädessä, ja hän on keskellä virkettä Kierkegaardin pseudonyymejä käsittelevän monografiansa kolmannessa luvussa, kun hän tajuaa, että virkkeen loppuun saattaminen edellyttää lainausta kirjasta, jonka hän on jättänyt alas olohuoneeseen ennen kuin illalla tuli ylös nukkumaan. Matkalla alas hakemaan kirjaa hän tajuaa myös luvanneensa soittaa siskolleen aamukymmeneltä, ja koska kello on nyt melkein kymmenen, hän päättää mennä keittiöön soittamaan ennen kuin hakee kirjan olohuoneesta. Kun hän kävelee keittiöön, voimakas käry kuitenkin pysäyttää hänet niille sijoilleen. Jokin palaa, hän tajuaa, ja lähestyessään kaasuhellaa hän huomaa, että toinen etupoltin on jäänyt päälle ja että matala, tasaisesti palava liekki kärventää pientä alumiinikattilaa, jolla hän kolme tuntia aikaisemmin keitti aamiaiseksi kaksi pehmeää kananmunaa. Hän sammuttaa polttimen ja sitten,

sen kummemmin ajattelematta, toisin sanoen vaivautumatta hakemaan patalappua tai käsipyyhettä, nostaa tuhoutuneen, hehkuvan munankeittokattilan liedeltä ja polttaa kätensä. Baumgartner huudahtaa kivusta. Sekunnin murto-osaa myöhemmin hän pudottaa kattilan lattialle kovalla kalinalla ja ryntää sitten tiskialtaalle älähdellen edelleen kivusta, vääntää kylmää vettä, työntää käden hanan alle ja pitää sitä paikoillaan seuraavat kolme tai neljä minuuttia, antaa jäätävän puron valella ihoa.

Baumgartner kuivaa kätensä varovasti tiskipyyhkeellä ja toivoo säästäneensä sormet ja kämmenen rakoilta, pysähtyy hetkeksi koukistelemaan sormiaan, taputtaa kättä pyyhkeellä vielä pari kertaa ja kysyy sitten itseltään, mitä hän keittiössä tekee. Ennen kuin hän muistaa, että hänen oli tarkoitus soittaa siskolle, puhelin soi. Hän nostaa kuulokkeen ja mumisee varautuneesti haloo. Sisko, hän ajattelee muistaessaan vihdoinkin, miksi hän on täällä, ja nyt kun kello on yli kymmenen eikä hän ole saanut soitettua, hän on aivan varma, että soittaja on Naomi, hänen riidanhaluinen nuorempi siskonsa, joka epäilemättä aloittaisi keskustelun nuhtelemalla häntä siitä, että hän oli taas unohtanut soittaa *niin kuin aina*, mutta kun langan päässä oleva henkilö alkaa puhua, se ei ole Naomi vaan joku mies, tuntematon mies, jolla on vieras ääni ja joka änkyttää jotakin myöhästymisestä, anteeksipyyntöä kai. Mistä myöhästymisestä? Baumgartner kysyy. Mittarin lukemisesta, mies sanoo. Minunhan piti tulla sinne yhdeksältä, muistatteko? Ei, Baumgartner ei muista, ei pysty palauttamaan mieleensä viimeisiltä

päiviltä tai viikoilta hetkeäkään, jolloin hän olisi ajatellut, että sähköyhtiön mittarinlukija on tulossa käymään yhdeksältä, ja siksi hän sanoo miehelle ei se mitään, hän on kyllä kotona koko aamun ja iltapäivän, mutta sähköyhtiön mies, joka kuulostaa nuorelta ja kokemattomalta ja miellyttämisenhaluiselta, haluaa välttämättä selittää, että vaikka hänellä ei ole juuri nyt aikaa selittää, miksi hän ei tullut ajoissa, siihen *oli hyvä syy, syy, jolle hän ei voinut mitään*, ja hän tulee paikalle heti kun pääsee. Hyvä, Baumgartner sanoo, nähdään sitten. Hän lopettaa puhe- lun ja katsoo palanutta oikeaa kättään, jota on alkanut tyykyttää, mutta kun hän tutkii kämmentä ja sormia, merkkejä rakkuloista tai ihon kuoriutumisesta ei näy, pelkkää punoitusta vain. Ei hassumpaa, hän ajattelee, kyllä tämä kelpaa, ja sitten hän puhuttelee itseään yksikön toisessa persoonassa ja ajattelee: kiitä onneasi, senkin tolo.

Hän tulee ajatelleeksi, että Naomille kannattaisi soittaa nyt, heti paikalla, *taktinen ensipuhelu*, mutta juuri kun hän nostaa luurin ja on näppäilemäsillään numeron, ovikello soi. Baumgartner päästää keuhkoistaan syvän huokauksen. Valintaääni piippaa jo kädessä, mutta hän laskee luurin paikoilleen ja lähtee kohti etuovea potkaisten kärventyneen kattilan ärtyneesti pois tieltään.

Hänen mielialansa kohenee huomattavasti, kun hän avaa oven ja näkee, että se on UPS:n lähetti Molly, joka vierailee usein ja josta on ajan myötä tullut... mikä? Ei nyt varsinainen ystävä, mutta tässä vaiheessa kummin-kin enemmän kuin tuttava; onhan hän tullut ovelle kaksi tai kolme kertaa viikossa viimeiset viisi vuotta, ja totta

puhuen yksinäinen Baumgartner, jonka vaimo kuoli jo lähes kymmenen vuotta sitten, on hieman ihastunut tähän kolmissakymmenissä olevaan tuhtiin naiseen, jonka sukunimeä hän ei edes tiedä, sillä vaikka Molly on musta toisin kuin hänen vaimonsa, kun Baumgartner katsoo Mollyn silmiin, jokin niissä tuo mieleen hänen kuolleen Annansa. Niin käy aina, mutta mikä se tarkemmin sanottuna on, sitä hän ei oikein tiedä. Jokin tarkkaavaisuuden tuntu, kenties, vaikkei tuo kyllä riitä, ehkä sitä voisi pikemminkin kuvailla sanoilla *säteilevä valppaus* tai jos sekään ei tavoita, ehkä pikemminkin yksinkertaisesti *vallastun minuuden* mahtia, elävää ihmisyyttä koko värähtelevässä loistossaan, sitä sisältä ulos emanoituvaa tunteen ja ajatuksien yhteen kietoutunutta tanssia – jotain sellaista, jos tuossa nyt on edes mitään järkeä, mutta kumminkin, mitä Annalla oli, sitä oli myös Mollylla. Siksi Baumgartner on ottanut tavakseen tilata kirjoja, joita hän ei tarvitse ja joiden pakkauksia hän ei ikinä avaa ja jotka hän lopulta aikoo lahjoittaa paikalliselle kirjastolle, tilata niitä pelkästään siksi, että saisi viettää hetken tai kaksi Mollyn kanssa, kun tämä soittaa ovikelloa ja tuo hänelle kirjan.

Huomenta, professori, Molly sanoo ja hymyilee valoisaa hymyään niin kuin se olisi siunaus. Kirja teille taas.

Kiitos, Molly, Baumgartner sanoo ja hymyilee takaisin, kun Molly ojentaa hänelle ohuen ruskean paketin. Mitä sinulle kuuluu tänään?

Päivä on vasta aluillaan – ei parane vielä mennä sanomaan – mutta toistaiseksi ollaan voiton puolella. Näin kauniina aamuna on vaikea olla allapäin.

Ensimmäinen hieno kevätpäivä – vuoden paras päivä. Nautitaan siitä niin kauan kuin voidaan, Molly. Ei sitä koskaan tiedä, mitä seuraavaksi tapahtuu.

Älä muuta sano. Molly naurahtaa samanmielisesti, ja sitten, ennen kuin Baumgartner ennättää keksiä nokkelaa tai hauskaa vastausta, joka pidentäisi keskustelua, heilauttaa kättään hyvästiksi ja kävelee takaisin kuorma-autolleen.

Siinä toinen asia, josta Baumgartner pitää Mollyssa. Molly nauraa aina Baumgartnerin ontuville huomioille, kaikkein onnettomimmillekin, ihan täysille suutareille.

Hän menee takaisin keittiöön ja panee avaamattoman kirjapaketin päällimmäiseksi muiden avaamattomien kirjapakettien pinoon, jonka hän on kiilannut nurkkaan pöydän lähelle. Torni on kasvanut viime aikoina niin korkeaksi, että romahdukseen saattaa riittää jo yksi tai kaksi samanlaista vaaleanruskeaa suorakulmiota. Baumgartner muistuttaa itseään, että kirjat on poistettava pahvikote-loista myöhemmin tänään ja siirrettävä takakuistille vähiten täyteen laatikkoon niistä, jotka hän on jo varannut muille turhille, kirjastoon lahjoitettaville kirjoilleen. Niin niin, Baumgartner sanoo itsekseen, tiedetään, lupasin tehdä sen viimeksikin, kun Molly oli täällä, ja sitä edellisellä kerralla, mutta tällä kertaa olen tosissani.

Hän huomaa, että rannekello näyttää vartin yli kymmenen. Kello on paljon, hän ajattelee, mutta ehkei kuitenkaan niin paljon, etteikö Naomille voisi soittaa takista ensipuhelua, ennen kuin sisko ehtii alkaa syyttää hänelle törkeitä loukkauksiaan. Hän kurottaa puhelinta,

mutta juuri kun hän on nostamaisillaan luurin, se valkoinen pikku paholainen soi taas. Taas kerran hän olettaa siskonsa soittavan, ja taas kerran hän on väärässä.

Pieni vapiseva ääni vastaa hänen mumistuun haloo-honsa hädin tuskin kuuluvalla kysymyksellä: *Herra Baumgartner?* Puhuja on niin nuori ja niin hädissään, että Baumgartner tuntee pakokauhun tulvahduksen, aivan kuin koko elimistö äkkiä toimisi kaksinkertaisella nopeudella. Kun hän kysyy kuka siellä, ääni sanoo *Rosita*, ja hän tietää heti, että jotain on täytynyt tapahtua rouva Floresille, naiselle, joka tuli siivoamaan hänen kotiaan muutaman päivän kuluttua Annan hautajaisista ja on käynyt sen jälkeen kaksi kertaa viikossa pyyhkimässä lattiat ja imuroimassa matot ja pyykkäämässä ja hoitamassa lukuisat muutkin kotityöt ja näin estänyt Baumgartneria vajoamasta kurjuuden alhoon näiden viimeisten yhdeksän ja puolen vuoden aikana, hyvälle ja vakaalle ja enimmäkseen hiljaiselle, sulkeutuneelle rouva Floresille, jolla on rakennustöitä tekevä mies ja kolme lasta, kaksi aikuista poikaa ja kuopus Rosita, laiha kaksitoistavuotias tyttö, jolla on suurenmoiset ruskeat silmät ja joka käy joka vuosi halloweeninä hakemassa Baumgartnerilta pienen karkkipussin.

Mikä hätänä, Rosita? Baumgartner kysyy. Onko äidillesi sattunut jotain?

Ei, Rosita sanoo, ei äidille. Isälle.

Baumgartner odottaa jonkin aikaa, kun tytön pidättämät kyynelöt tulevat lyhyenä, tukahdutettuna itkunpuuskanä, ja koska tyttöparka yrittää pitää itseään koossa eikä

suostu päästämään tunteitaan täysin valloilleen, hengitys on muuttunut katkonaiseksi haukkomiseksi ja vavahteluksi. Baumgartner ymmärtää, että koska rouva Floresin piti tulla tänä iltapäivänä ja koska on kevätloma eikä tytär ole koulussa, rouva on käskenyt Rositaa soittamaan herra Baumgartnerille hätätilanteesta ja lähtenyt itse kohtaamaan aviomiehelle sattunutta asiaa, mitä se lieneekään.

Kun hengen haukkominen ja kyynelten nieleskely ovat hieman laantuneet, Baumgartner esittää seuraavan kysymyksen. Harsimalla kokoon tytön hajanaisen kertomuksen äitinsä kertomuksesta, joka sekin oli peräisin kolmannelta henkilöltä, Baumgartner ymmärtää, että herra Flores oli aamulla ollut keittiöremonttikeikalla, ja kun hän oli asiakkaan kellarissa sahaamassa kakkosnelosia moottorisahallaan niin kuin satoja, ellei jopa tuhansia kertoja aiemminkin, hän oli jollain tapaa onnistunut leikkaamaan oikeasta kädestään kaksi sormea irti.

Baumgartner näkee kahden irti leikatun sormen putoavan purukasaan. Hän näkee veren virtaavan paljaista, ihottomista tyngistä. Hän kuulee herra Floresin huutavan.

Lopulta hän sanoo: Älä murehdi, Rosita. Vaikka se kuulostaa kauhealta, lääkärit voivat korjata sen. He voivat kiinnittää isäsi sormet uudelleen käteen, ja kun menet syksyllä takaisin kouluun, hän on ihan kunnossa.

Oikeasti?

Kyllä, oikeasti. Lupaan sen.

Koska tyttö on yksin kotona ja koska hän on ollut silmittömässä paniikissa siitä lähtien, kun äiti lähti

sairaalaan, Baumgartner puhuu hänen kanssaan vielä kymmenen minuuttia. Keskustelun loppua kohden Baumgartner saa houkuteltua tytöltä nauruntapaisen, ja kun he vihdoin lopettavat, pikkuinen, surkea naurahdus jää Baumgartnerin mieleen kaikumaan, sillä hän on lähes varma, että se jää sen päivän tärkeimmäksi saavutukseksi.

Baumgartner on kuitenkin tolaltaan. Hän vetää itselleen tuolin, istuu ja kiinnittää katseensa kahvikupin jättämään mustaan rinkiin ja käy samalla kohtausta läpi mielessään. Angel Flores, neljäkymmentäkahdeksanvuotias kokenut puuseppä tutussa työtehtävässä, jonka hän on suorittanut vuosien varrella onnistuneesti monen monta kertaa, paitsi että tällä kertaa hän tekeekin pienen virheen, antaa huomionsa hetkeksi herpaantua ja vahingoittaa itseään vakavasti. Miksi? Mikä oli häirinnyt hänen keskittymistään ja kääntänyt huomion käsillä olevasta työtehtävästä, joka on keskittyneelle yksinkertainen mutta muussa tapauksessa vaarallinen? Oliko joku työtovereista häirinnyt häntä laskeutumalla portaat samalla hetkellä? Oliko mieleen juolahtanut ajatus? Oliko nenälle laskeutunut kärpänen? Oliko tuntunut äkillistä vatsakipua? Oliko hän juonut liikaa edellisenä iltana tai riidellyt vaimonsa kanssa ennen kuin lähti kotoa, vai... Yhtäkkiä Baumgartnerin mieleen tulee ajatus, että ehkä herra Flores leikkasi sormensa poikki täsmälleen sillä hetkellä, kun hän itse poltti kätensä kattilalla. Kumpikin oli syypää omaan kärsimyksensä, vaikka toisen kärsimys oli toki paljon suurempi, ja silti, kummassakin tapauksessa –

Ovikello soi ja keskeyttää Baumgartnerin harhailevat ajatukset. No johan on hemmetti, hän sanoo ja nousee hitaasti tuolista ja laahustaa etuovelle, eihän täällä saa edes ajatella rauhassa.

Kun Baumgartner avaa oven, hänen silmiensä edessä seisoo mittarinlukija, pitkä, komea, noin kolmikymppinen kaveri sähköyhtiön sinisessä paidassa, jonka vasenta rintataskua koristavan PSE&G:n logon alla on kirkkaankeltaisella tikkauksella paidan sisältämän miehen nimi: Ed. Baumgartnerin mielestä Edin katseesta heijastuu sekä toiveikkuus että hätä. Omituinen yhdistelmä, hän ajattelee, ja kun Ed tervehtii hymyilemällä epävarmasti, vaikutelma on entistäkin hämmentävämpi – ikään kuin mittarinlukija odottaisi, että ovi paukauteetaan nenän edestä kiinni. Lievittääkseen miehen pelkoja Baumgartner kutsuu hänet sisään.

Kiitos, herra Boom Garden, mies sanoo harpatessaan kynnyksen yli. Kiitos paljon.

Baumgartner on pikemminkin huvittunut kuin ärsyyntynyt nimensä pahoinpitelystä ja sanoo: Jos lähdettäisiin etunimillä liikkeelle? Sinun nimesi minä jo tiedänkin – Ed – eli jos lakkaat teitittelemästä, minä olen Sy.

Sigh? Ed sanoo. Onpa erikoinen nimi.

Ei huokaus – pelkkä Sy, S-Y. Se on lyhennelmä Seymourista, naurettavasta nimestä, jonka sain vanhemmitani syntyessäni. Ei Sy häävi ole, myönnettäköön, mutta on se sentään parempi kuin Seymour.

Ai sinullekin on käynyt niin? mittarinlukija sanoo.

Ai miten? Baumgartner sanoo.

Joudut kärsimään nimestä, josta et pidä.

Mitä vikaa Edissä on?

Ei mitään. Sukunimi minua ärsyttää.

Ai jaa? No mikä se on?

Papadopoulos.

Ihan hyvä. Kelpo kreikkalainen nimi.

Jollekin Kreikassa asuvalle ehkä. Mutta Amerikassa ihmisiä naurattaa. Koulussa minulle naurettiin, ja kun pelasin syöttäjänä nelosdivarissa muutama vuosi sitten, koko yleisö nauroi, kun nimeni kuulutettiin. Vähemmästäkin tulee, mitä ne nyt on. Komplekseja.

Jos se niin kovasti vaivaa, mikset vaihda sitä?

En voi. Isä ei kestäisi sitä.

Baumgartneria alkaa pitkästyttää. Jos hän ei pane stoppia tälle sivupoluilla harhailulle, Ed Papadopoulos kertoo pian isänsä koko elämäntarinan tai alkaa muistella divaritason baseball-uransa ylä- ja alamäkiä, joten Sy eli Seymour vaihtaa äkkiä puheenaihetta ja kysyy Ediltä, haluaisiko tämä vilkaista kellarissa olevaa mittaria. Silloin hän saa kuulla, että tämä on nuoremiehen ensimmäinen työpäivä ja että kellarissa olevasta mittarista on tulossa ensimmäinen mittari, jonka Ed lukee Public Service Electric & Gas Companyn vakituisena työntekijänä, ja että juuri siksi hän ei ollut ilmestynyt paikalle ajoissa – syy ei toki ollut hänen omansa, vaan kokeneet mittarinlukijat tekivät hänelle aamulla jäynän – ensimmäisenä työaamuna! – ja tyhjänsivät hänen pakettiautonsa tankin mutta jättivät sen verran polttoainetta, että hän pääsi puolen mailin päähän ja pakettiauto sammui tielle

keskellä ruuhka-aikaa, mikä johti noloon viivästymiseen. Hän on pahoillaan, kovin pahoillaan, että tästä on aiheutunut Baumgartnerille vaivaa. Kunpa hänellä olisi ollut sen verran järkeä päässä, että hän olisi tullut tarkista-neeksi bensamittarin ennen kuin lähti kierrokselleen niin hän olisi ehtinyt ajoissa, mutta niiden typerien pellejen oli pakko saada hupinsa hänen kustannuksellaan ihan vain siksi, että hän on keltanokka, ja katsotaanpa vain niin päälliköltä tulee vielä sanomista. Vielä toinen samanlainen munaus niin hän joutuu koeajalle. Vielä pari niin hän saa luultavasti kenkää.

Tässä vaiheessa Baumgartner alkaa olla valmis huutamaan. Mistä ihmeestä tämä roteva moottoriturma oikein ilmestyi, hän kysyy itseltään, ja miten ihmeessä tuon loputtoman puhetulvan saa tukittua? Mutta vaikka hänen ärtymyksensä voimistuu, hän tuntee jonkinasteista myötätuntoa tätä leppoisaa hölmöä kohtaan eikä avaakaan suutaan ja anna tulla suoraa tuskanhuutoa vaan päästää pehmeän, lähes kuulumattoman huokauksen ja alkaa kävellä kohti kellarinovea.

Se on tuolla alhaalla, hän sanoo, peräseinällä vasemmalla, mutta kun hän napsauttaa kellarinvalon katkaisinta, kellari pysyy pimeänä. Hemmetti, Baumgartner sanoo ja yrittää säilyttää malttinsa, samalla tavalla kuin pikku Rosita oli yrittänyt olla itkemättä heidän juttutuokionsa aikana, alakerrasta on varmaan palanut lamppu.

Ei se mitään, Ed sanoo. Minulla on taskulamppu. Kuuluu perusvarustukseen.

Hyvä. Löydät sen varmaan.

Ehkä löydän, ehkä en, sanoo mittarinlukijanoviisi. Haittaisiko sinua tulla näyttämään, missä se on? Tämän kerran vain niin en tuhlaa aikaasi sen enempää.

Baumgartnerin mieleen juolahtaa, että Ed Papadopoulos pelkää pimeää tai ehkä vain pimeitä kellareita, varsinkin tällaisissa vanhoissa taloissa, joissa hämähäkinseitit riippuvat palkeista ja valtavat kovakuoriaiset vilistävät lattialla ja luoja ties mitkä näkymättömät tavarat estävät pääsyn mittarille, ja siitä syystä, vaikka Naomi takuulla soittaa heti sillä hetkellä, kun hänen jalkansa koskettaa alinta askelmaa, Baumgartner antaa itsensä tulla ylipuhutuksi ja lähtee menemään etunenässä.

Kellarin portaikko on huterana ja rapistunut, ja vaikka Baumgartner on monet vuodet ja aina yhtä vilpittömästi luvannut itselleen korjata sen, tämäkin asia on rempallaan, sillä hän ei milloinkaan tule ajatelleeksi portaita ennen kuin on menossa kellariin, ja kun hän sitten palaa ylös ja sulkee oven takanaan, hän unohtaa ne tyystin. Nyt, kun portaikossa ei ole kattolamppua ja ainut valonlähde on Edin taskulamppu hänen selkänsä takana, Baumgartner tarttuu halkeilevaan puukaiteeseen huolellisesti, mutta heti kun hän on kiristänyt otteensa siitä, tuhannet haamuneulat pistelevät hänen palanutta kämmentään ja sormiaan – niin kuin häntä poltettaisiin uudelleen. Hän kiskaisee käden heti pois, ja koska vasemmalla ei ole kaidetta, hänellä ei ole mistä pitää kiinni, mutta hän on kuitenkin varma siitä, että tuntee portaat hyvin näin monen vuoden jälkeen, joten hän ottaa ensimmäisen varovaisen askelen alas, astuu puoli tuumaa

ohi, menettää tasapainonsa pimeässä ja kaatuu portaissa, iskee toisen kyynärpään, sitten toisen kyynärpään ja paukuttaa vielä oikean polvensakin kovaan betonilattiaan.

Toista kertaa sinä aamuna Baumgartner parahtaa kivusta.

Parahdus laantuu pitkittyneeksi voihkeeksi, kun hänen käpertynyt ruumiinsa sätkii kylmänkostealla lattialla. Hän ei huomaa raajojensa liikkuvan, mutta hän tietää olevansa tajuissaan, vaikka ajatukset ovat hämääriä ja käsittämättömiä, mikä saattaisi tietysti sulkea ne pois varsinaisten ajatuksien luokasta ja alentaa ne lähesajatuksiksi tai epäajatuksiksi, paitsi että kyynärpäitä ja oikeaa polvea pommittavasta kivusta huolimatta hänen päässään ei tunnu kipua, mikä tuntuisi viittaavan siihen, että kallo on selvinnyt kaatumisesta vakavitta lommoitta, ja se puolestaan tuntuisi viittaavan siihen, että onnettomuus ei loppujen lopuksi ole muuttanut häntä öliseväksi, kuolaavaksi idiootiksi, jonka saa passittaa suoraan liimatehtaalle. Mutta hetkeä myöhemmin, kun Ed seisoo hänen vieressään ja osoittaa taskulampullaan suoraan hänen kasvoihinsa, Baumgartner ei tavoita sanoja, joilla voisi käskeä toista kääntämään lamppunsa muualle, vaan päästää sen sijaan jälleen yhden voihkaisun suojaten kädellä silmiään. Tämä kyvyttömyys pukea ajatuksia sanoiksi hermostuttaa, jopa pelottaa häntä. Jos ei muuta, niin ainakin se todistaa, että aivosysteemit ovat edelleen sekaisin, ehkä peräti pysyvästi vaurioituneet, tai sitten vain toistaiseksi jumissa, koska kipu sykkii jatkuvasti muissa ruumiinosissa, varsinkin oikeassa kyynärpäässä, joka

tuntui olevan syttymäisillään tuleen, kun hän oli nostanut oikeaa kättä suojatakseen silmänsä, samaa oikeaa kättä, jonka hän oli aamulla polttanut ja jota yhä vain särkee, epäilemättä siksi että juuri ennen kuin iskeytyi portaiden juuressa betonilattiaan hän oli pysäyttänyt liikkeen ottamalla kädellä vastaan, vaikka hänellä ei ole siitä mitään muistikuvaa.

Ei jumalauta, Ed sanoo. Oletko kunnossa?

Pitkän tauon päätteeksi Baumgartner saa vihdoin pinnistettyä suustaan muutaman sanan. Vaikea sanoa, hän sanoo. Niin tyydyttävää kuin onkin huomata, että puhekyky on tallella, kipu on edelleen niin kova, ettei voitontjuhlaan ole syytä. Ainakaan en ole kuollut, hän jatkaa. Onhan sekin kai jotain.

Totta kai on, mittarimies vastaa, ehdottomasti on. Mutta kerrohan, Sy, minne sattuu?

Kun Baumgartner luettelee kaikki kolhiintuneet paikat, Ed, joka yhtäkkiä puhuu kuin urheiluvalmentaja, arvioi huolellisesti mahdolliset vahingot kullekin lihakselle, jänteelle ja luulle, ja kun inventaari on tehty, hän kysyy Baumgartnerilta, riittävätkö voimat siihen, että hänet autetaan lattialta ja talutetaan yläkertaan.

Kokeillaan, Baumgartner sanoo. Pianhan tuo nähdään, pystynkö.

Ja niin ventovieras Ed Papadopoulos, joka astui sisään vasta kymmenen minuuttia sitten, nostaa vanhan miehen lattialta oikealla kädellään ja pitää samalla taskulamppua vasemmassa kädessään, ja sitten, kiedottuaan oikean kyynärvarren jämäkästi Baumgartnerin kylkiluiden

ja keskivartalon ympärille, aloittaa työlään prosessin, jonka tarkoitus on keplotella Baumgartner huteria portaita ylös. Moneen paikkaan sattuu, mutta Baumgartner huomaa, että eniten sattuu polveen, sattuu niin ettei sille kärsi varata juuri lainkaan, koska se aiheuttaa räähkyvää kipua, räähkynää, jonka vertauskohtaa voisi etsiä vaikkapa neljästäkymmenestä kiljuvasta ilveksestä, mutta koska häntä kannustaa kiitollisuus Edin huomaavaisesta huolenpidosta ja pätevästä, lihaksikkaasta käsivarresta, hän on päättänyt tehdä parhaansa ja olla valittamatta, sietää räähkimisen ja kirkumisen lujassa stoalaisessa hiljaisuudessa. Vaikka Ed rupeaa kertomaan omasta vuosien takaisesta polvivammastaan, revenneestä nivelkierukasta, joka vei hänet sivuun melkein koko kaudeksi ja lopulta tuhosi syöttäjän uran, Baumgartner ei päästä muita ääniä kuin ajoittaisen ähkäisyn, ei puhu eikä parahda, vaikka Ed lisäksi selittää, että kun hän oli saanut kuntoutettua polvensa, hänen laakasyötössään ei ollut enää tehoja eikä kierresyöttökään enää oikein irronnut, se oli siinä, terve ja näkemiin; edes tässä vaiheessa, kun Baumgartner joutuu pakosta kuuntelemaan entisen syöttäjän jorinaa särkyneistä unelmista ja juomatta jääneistä kahveista koko sen neljäminuuttisen, jonka portaiden nouseminen vaatii, hän ei ole siitä katkera Edille vaan takertuu itse asiassa mittarinlukijan sanoihin, sillä niin ankeita kuin ne ovatkin, on helpottavaa ajatella välillä jotain muuta kuin kipua.

Kun he pääsevät portaat ylös, Baumgartner ottaa edelleen tukea Edistä ja nilkuttaa olohuoneeseen, missä hänen

suojelijansa auttaa hänet sohvalle ja panee sitten pari kirjottua tyyntyä hänen niskansa tueksi. Tuohon polveen pitäisi laittaa jäitä, nuorimies sanoo ja häipy huoneesta ennen kuin Baumgartner ennättää sanoa, että jääkaapin jääpalakone on rikki. Baumgartner kuuntelee, kun pakastinosa avataan ja sitten suljetaan. Hetken kuluttua Ed ilmestyy takaisin sekä neuvottoman että harmistuneen näköisenä. Ei jäitä, hän sanoo samaan äänensävyyn kuin lapsi, joka on juuri huomannut, ettei Jumalaa ole, tai kuoleva mies, joka on juuri huomannut, ettei huomista ole.

Älä siitä murehdi, Baumgartner sanoo, pärjään kyllä.

Enpä tiedä, mittarimies sanoo. Näytät vähän kärsineeltä, Sy. Tukka on sekaisin, housuissa on tahroja ja likaa. Sinut pitäisi varmaan viedä sairaalaan röntgeniin. Ihan varmistamaan ettei mitään ole murtunut.

Ei puhettakaan, Baumgartner sanoo. Ei sairaalaa, ei röntgeniä. Tarvitsen vain pienen lepotauon, että saan koottua voimani. Olen tolpillani ennen kuin arvaatkaan.

Kuten haluat, Ed sanoo ja katselee huolellisesti potilastaan samalla, kun pienet, näkymättömät hammasrattaat aivan selvästi alkavat pyöriä hänen päässään. Saanko kuitenkin hakea sinulle lasillisen vettä?

Kiitos. Lasi vettä tekisi hyvää.

Kun Baumgartner puolentoista minuutin kuluttua juo vettä, Ed istahtaa yhtäkkiä lattialle ja kumartuu eteenpäin, kunnes hänen kasvonsa melkein koskettavat Baumgartnerin kasvoja. Kerrotko Sy, mikä vuosi nyt on?

Baumgartner keskeyttää kulauksen, nielaisee suuhunsa kertyneen veden ja sanoo: Mikä ihmeen kysymys tuo on?

Yhdysvaltalainen PAUL AUSTER (s. 1947) opiskeli Columbian yliopistossa ja asui sen jälkeen neljä vuotta Ranskassa. Hänen tuotantonsa käsittää romaaneja, muistelmia, esseitä, runoja ja elokuvakäsikirjoituksia. Austerin kirjallinen kuuluisuus alkoi 1980-luvun puolivälissä julkaistusta New York -trilogiasta, joka on kolmen omin-takeisen salapoliisiromaanin sarja. Hän on yksi Yhdysvaltain arvostetuimmista nykykirjailijoista.

Hurmaava farssi ajan ahnaasta hampaasta, elämän pienistä nöyrytyksistä ja suurista fiaskoista, kun suru tekee seniiliksi mutta kirjallisuus kaiken voittaa. Vai rakkausko se oli?

”Amerikkalaista nykykirjallisuutta parhaimmillaan.”

THE NEW YORK TIMES BOOK REVIEW

”Älyllinen ja romanttinen. Austerin muotokuva rakkauden ja menetyksen kanssa kamppailevasta miehestä on loistelas ja vaivhokaisen vetävä tutkielma elämän salatuista draamoista.”

BOOKLIST

Päällys: Jussi Kaainen

